

Popularnonaukowy opis badań prowadzonych w ramach rozprawy doktorskiej

W jednym ze swoich wierszy Miguel de Cervantes zwraca się bezpośrednio do Hiszpanii prosząc, aby ojczyzna schroniła w swych ramionach powracających z wojny, zagubionych żołnierzy. Autor „Don Kichota”, podobnie jak wielu innych pisarzy i myślicieli Złotego Wieku, zwracał w swojej twórczości uwagę na coraz większy problem weteranów, którzy nie potrafili znaleźć sobie zajęcia i na nowo podjąć przerwane przez wojnę życia. Z kolei Alonso de Contreras, żołnierz i autor wspomnień, gdy po powrocie do ojczyzny po wieloletniej służbie na pokładach galer śródziemnomorskich spotkał się z niechęcią mieszkańców, podjął decyzję o przywdzianiu szat pustelnika. Gdy zaczepiono go po drodze i zapytano o powody takiego posunięcia, odparł, że „żołnierz nie ma na co liczyć w tym kraju”. Dwaj powyżsi autorzy prezentują poważny, choć do dzisiaj nierozpoznany w historiografii hiszpańskiej (a także anglosaskiej czy polskiej), problem. Celem pracy doktorskiej jest prześledzenie narodzin nowej grupy społecznej jaką stanowią weterani i inwalidzi wojenni we wczesnonowożytnej Hiszpanii, ich relacji z resztą społeczeństwa oraz reakcji monarchii na pojawienie się poważnego problemu wewnątrz państwa.

Dzięki licznym autobiografiom, dziennikom, traktatom i wspomnieniom żołnierzy hiszpańskich, możliwe jest poszukiwanie odpowiedzi na część hipotez badawczych w skali mikrohistorycznej. Weterani pokroju Alonso de Contrerasa, Jerónimo de Pasamonte czy Miguela de Castro prezentują nie tylko podobne, antagonistyczne, postawy wobec społeczeństwa, ale wyrażają swoją niechęć wobec monarchii, która nie interesuje się ich losem. Niniejsza praca jako pierwsza podejmie próbę identyfikacji tej grupy, kładąc nacisk na silną autokreację obecną w dziełach weteranów, która miała służyć zmianie swojej pozycji społecznej, co charakteryzuje typowe dla Hiszpanii XVI- i XVII-wieczne powieści pikareskie. Prześledzenie powojennych losów żołnierzy na przykładzie ich życia w gwardiach królewskich czy zakonach rycerskich pozwoli odpowiedzieć na pytanie o możliwości awansu społecznego jakie zapewniała zawodowa armia w epoce nowożytnej. Z drugiej strony, widok bezdomnych i kalekich weteranów na ulicach Madrytu wskazuje, że monarchia Habsburgów nie była przygotowana na nagłe pojawienie się tak palącego problemu społecznego, ale też i politycznego, gdyż negatywny obraz kariery wojskowej zniechęcał kolejnych rekrutów do zaciągu. Problem badawczy tym samym szybko przenika ze skali mikrohistorycznej do sfery filozofii polityki i badań instytucji, gdzie hiszpańscy teoretycy polityki doby baroku, jak Jerónimo de Ceballos, alarmują w swych rozważaniach o nowym zjawisku.

Wynikiem planowanych badań będzie przedstawienie nowego problemu w historiografii z pogranicza historii społeczeństwa i wojskowości. O odmienności badań wobec dotychczasowego podejścia zdecyduje m.in. połączenie badań mikrohistorycznych nad życiem hiszpańskich żołnierzy epoki nowożytnej z zaproponowanymi przez antropologów i socjologów postrzeganiem rzeczywistości historycznej w postaci dualizmu świata pokoju i wojny, a co za tym idzie transformacji jednostek, które je przekraczają. Podkreślany przez badaczy wyraźny rozdział życia cywilnego i wojskowego jaki następuje od XVI w. zostanie ukazany na przykładzie izolacji weteranów i licznych konfliktów w jakie wchodził ze swoimi rodzinami czy władzą. Ta ostro zaznaczająca się w źródłach odmiennosc będzie punktem wyjścia do prześledzenia dyskursu monarchii absolutnej i środków jakie podjęła, aby zaradzić problemowi. Oprócz dużego znaczenia dla historiografii hiszpańskiej, przygotowywana praca będzie istotnym wkładem do polskich badań nad epoką nowożytną, gdyż jako pierwsza w tak szczegółowy sposób poruszy tematykę nowożytnego społeczeństwa i wojskowości hiszpańskiej, a także dzięki badaniom porównawczym pozwoli rozpoznać podobne problemy w rodzimej historiografii.